



ՆԻՒ ԵՈՐԳԻ ՀՈՅԵՐԸ

Ն. Ե. Իվանիկ Սըն Լրագրէ քաղուած

Նիւ Եորքի Հայ գաղթականութեան գլուխն կը կենայ Տ. Մ. Մինասեան որ գործէ քաջուած վաճառական մէ, և կըսուի թէ Ամերիկայի միլիոնատարաց կարգին մէջ կը գտնուի:

Քառասուն երկար տարիներ է Պոլսոյ և Նիւ Եորքի միջև ընդարձակ դործ ըրաւ: Ինքն էր առաջին օտարականն որ ամերիկեան վաճառատուններ բացաւ ի Պոլիս, ու ծանօթացուց առճկաց Ամերիկայի քարիզն, կարի մեքենաները, վառարաններն ու այլ գործածական բաներ: Նոյն ընկերութիւնն հիմայ մեր քարիզի մի ընդարձակ վաճառականութիւնն յառաջ կը տանի Պոլսոյ մէջ, և



Ս. Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

այն վաճառատուններն որք Տիար Մինասեանի ձեռամբը հաստատուած էին, նոյն անուամբ ճանչցուելու համար, Յովհաննէս Մինասեանի յանձնառած են այժմօր թէև յիշատի սղագականը և, սակայն երկար ատեն նորա ընկերն է եղած:

Տիար Ս. Մ. Մինասեան իր մ. ծ հարստութիւնն շատ օգտակար կերպիւ կը գործածէ: Ինքն մի պատարաստ անձ է միշտ իր բարեկէն օգնելու ամեն բարեգործա-

կան ընկերութիւններու: Տ. Մ. Մինասեան ամուսնացած է Ամերիկացու հուսոյ մը հետ որք ի Պրուքլին՝ շքեղ տան մը մէջ կը բնակին:



ՃԵՕՐՃ Ա. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Տ. Մինասեան ունի գեռ. չ'ամուսնացած դուստր մը և որդի մը որք այս երկրի մէջ ծնած են: Սակայն ինն, Պ. Ճէօրճ Ա. Մինասեան Քօլումբիոս Համալսարանին մէջ դաստիարակուած, և թէպէտ տակաւին քսան և հինգ տարեկան, այլ սակայն նասսօ փողոցին մէջ լաւ ճանչցուած մի օրէնագէտ է: Եարունակելի

Տիար Մինասեանի և իր որդւոյն նկատմամբ սա վերագրեալ կտորն ու իրենց պատկերներն կը ներկայանենք մեր ընթերցողաց ուշադրութեան, լի ներով փաստ թէ ամեն ոք նոցա աշխուհիւնն պիտի կարգայ իրենց զէմքին վերայ:

Երանի թէ այսպիսի օրինակներ լինելու արժանի անձնաւորութիւններ շատ լինելի մեր բազմաարշար սղղին, մանաւանդ հարուստ գասակարգին մէջ:

Կը բարեմաղթենք որ իւր հօր արարքն կրող երիտասարդ Մինասեանն իւր սաղմուդովն ու հարստութեամբն օգտակար մէկը պիտի լինի իր հօրը պէս՝ սոյն սղղին որ կեանք տուաւ իրեն: Անշուշտ ենք թէ Պ. Ճ. Մինասեան պարծանք պիտի հասնի իրեն Հայութիւնն ո՛ր և է անուշտ աւելի վասն զի ինքն ՀՈՅ է և անուանի Հոյսու մը զաւակ:

ԼՈՒՐՆՐ

Մոսկուայից մեզ կը գրեն հետեւեալն «Նոյեմբերի մէկին Մոսկուայի կայսերական Հնագիտական ընկերութեան արևելեան յանձնաժողովի նիստում» որը տեղի ունեցաւ նախագահ կոմսուհի Ուվարովայի տանը Պ. Սալաթեանց կարգաց հանգուցեալ պրոֆէսոր Ք. Պատկանեանի կենսագրութիւնը իսկ Պ. Ս. Յովհաննէսեանց կարգաց մի մանրամասն ըննութիւն այն հին Հայոց ձեռագիրների մասին, որ անցեալ 88 թւին ինքն կոմսուհի Ուվարովայ և ճարտարագետ Պավլ ինով գտել էին Ախալցխայում»:

Մեզ հետեւեալ տեղեկութիւնն են հաղորդում Կ. Պոլսից «Ներկայ ընդհանուր դժուարութիւններու մէջ գոհունակութեան առիթ հայթայթեց Սանասարեան վարժարանի մասին որը ուսած իրազէն Այդ վարժարանը Կարինէն Բարբերէ փոխադրելու մասին աշխատանքներ կը լինէին, վերջապէս աշխատութիւնները յաջողեցան և իրազէն տրուեցաւ: սակայն տակաւին պատրիարքարանի չէ յանձնուած: Միայն կըսուի թէ այդ իրազէն կը պա ունակի այնպիսի տրամադրութիւններ, որոց պատճառաւ գուցէ պ. անասարեան ինքն ալ չուզէ համակերպիլ տրուած որոշումն և գպրոցը շարունակէ մնալ ի Կարին»:

Ուսթըրի Հայերը եկեղեցի մը շինելու նպատակ ունին և մտադիր են հանգանակութիւն մը բանալ նոյն նպատակն կարենալ իրագործելու համար:

Արարատեան Գնտին համար պատրաստուած կանոնադիրն անցեալ հինգ արթի երկու պէրլի անդամն լինելով ներկայացուցեալ ուսանողաց, և ինչ ինչ դիտողութիւններէ վերջ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ, և հետեւաբար Արարատեան Գուգն նոյն երեկոյ պաշտօնապէս կազմուած համարուեցաւ: Նոյն մարզանքին քառասունի շափ ուսանողներ ներկայ էին այդ երեկոյ և շատ մը հիւրեր:

Տեղական լրագիրներն գրելով «Ազատութիւն»ի մասին ծանուցած եղան ըրողը Միացեալ (ահանգաց ժողովրդին Հայ լրագրի մը գոյութիւնն: Հեռաւոր կողմեր սարող քանի մը ազգայիններ լսելով այսչափ Հայոց վրայ հետաքրքրուեցան ու յարարութիւն հաստատեցին մեզ հետ վերջերս: Սոքա կը գրեն թէ իրենք ը-

նաւ լուր չունին եղեր Ամերիկեան Հայ գաղթականութեան այդչափ բազմանալու ու կարևորութիւնն գտնելուն վերայ:

Տէր Եօպեան անուն Հայ մը եկած է վերջերս Փարիզէն Յիւլատէ-Փիլիպի վրայով: Իր ըսածին նայելով ինքն Պօլսեցի է ու քսան տարիի շափ Ռուսաստան և այլ կողմեր պաշտօն վարած է: գիտէ քանի մը լեզուներ, և ունի վիսպական մը Փեթրըսպոլի տաճկական հիւպատոսարանէն:

Տ. Ս. Օսկանեան որ Բաջա-ճանօթ է ամէն Հայոց, քանի մը օրէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայէ:

Փրօլիտէնսի Հայոց ընկերութիւնն մտադիր է խնդրել Տ. Մինասեանէ որ բարեհաճի անգամ մը այցելել նաև գրինք, ու տալ իրենց իւր խրատներն:

Վահան-Հայկանուշ նորովէպն որոյ հրատարակութիւնն ընդհատուած էր, պիտի սկսի շարունակուել:

ՅիւլատէՓիլիպի Հայերն կը լըսենք թէ ջանք կընեն քայքայեալ Հայ կական ընկերութիւնն վերակազմելու համար: այս առթիւ մի քանի նիստեր տեղի ունեցած են արդէն և մեծ յոյս կայ յաջողութեան:

Ազատութիւն»ի վերջի թերթերէն զրկուած է Մ. Նահանգաց ականաւոր քաղաքագէտներուն:

Քալիֆօրնիայէն մի ազգային 2 տղար զրկած ու խնդրած է մեզմէ թերթ մը Ազատութիւն զրկել ատոր փոխարէն Ուսթըրի Հայոց Կաճատին նուէր:

Քաղաքիս ազգայիններէն Պ. Յ. Գ. հինգ տղար նուիրած է լրագրոյս, և խոստացած է գորա յաջողութեան համար «բոլոր ճիգն թափել»:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Այն ամէն Հայերն որք կը փափաքին դրամ զրկել իրենց բարեկամացն թէ Կ. Պօլիս, թէ Պիլսոն, թէ Իզմիր թէ Հալէպ և թէ Յունաստանի ու Ռուսքոյ ո՛ր և է մէկ կողմը, Չէք Պանք դրամատան փոխանակազիրներն պիտի գտնեն ամենապահով, ամենաաժան և լաւագոյն: Է. Ճ. ՄԱԹՂԻՈՒՍ և Ընկ. Սեղանաւորք Թիւ 2 Վօլ Ըսթրիթ, Նիւ ԵՈՐԳ:



Կը նրատարակուի սուկն շաբաթ ու չորեքշաբթի օրեր իւր յատուկ տպարանէն, Թիւ 100 Մէնթրք փողոց, Նիւ Եորք, Ն. Ե.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մ. Նահանգաց ( Նիւ Եորք քաղաքէն դուրս) Գանատայի ու Մէքսիկոյի համար.

Տարեկան Երկու տարար Ուրիշ Երկիրներու համար Երկուք ու կէս տարար

Թղթատարութեան ծախքը խմբագրութեան վրայէ: Բաժանորդաց ինն է կանխիկ վճարելի: Մասնաշաբթի կընդունուին գովազուցիչ պայմաններով:

Նամակ կամ ճրար ղրկել հարկ է հետեւեալ հասցէին.

To The Editor of THE AZADOUTIAN 100 Centre Street, New York City.

The Azadoutian

PUBLISHED EVERY WEDNESDAY & SATURDAY At No. 100 Centre St. New York City.

TERMS TO SUBSCRIBERS, Free of Postage in the United States (outside of New York city limits) and in Canada and Mexico:— One copy, one year ..... \$2.00

Remittances made payable to and all communications addressed to The Editor of The "Azadoutian", 100 Centre Street, New York City.

Entered at the Post-Office at New York as second class matter.

ՄԱՐԴ ՈՉ ԿԱՐԷ ԵՐԿՈՒՅ ՏԵՐՄՆՅ ԵՄԱՌՅԵԼ

Շատեր կը փափ քին ժողովրդականութիւն ունենալ, ազգային նշանաւոր անձ մը լինիլ և ապագային բարի անուն մը ու ինկիլի յիշատակ մը թողուլ անմահ: Այս ամենն շահալու ետեւե հողիներն բաղմամբիւ են ամէն ազգի մէջ, բայց յաջողութիւն սակաւաթիւ յոյժ, վասն զի նոյն նպատակին հասնելու համար մարդ պարտի ոչ միայն զոհել իր զրամ ու իր ժամանակ, այլ ի հարկին մաշել ու զոհել իր քաղցր կեանքն ու արեւ Եւ նոքա որք իրենց անձնական շահն կը փնտռեն այս և անանորինակ պարագաներու մէջ, չի յաջողել վատ խայտառակ կը լինին անշուշտ, զի մարդ ո՛չ կարէ մամնայի և Հայրենեաց ծառայել: Բայց սակայն հրապարակ հրապարակ կուգան շատ ազգամայնակի անձեր որք իրենց զէմքը ծածկելով զիմակի ետեւ վըքուն նախադասութիւններով կը յաջողին ժողովրդի մտքին տրեւել, և ստանալ Հայրենասիրի անուն, անուն՝ որ տեական չի լինիր երբէք և ի թթիւ ական լերանց վրայ բարձրացող եղբներնուն պէս աներեւոյթ կը լինի: Ստեպ

կը պատահին դէպքեր յորս շահարկներն, փառամուր կամ կեղծ ազգասէրը իրենց գոյններն դուրս կուտան և ժողովուրդն անոնցմէ խոյս կուտայ ահաբեկ: Ազգերու պատմութեանց մէջ այսպիսիներ շատ կան արձանագրուած: Առանց հեռիներն երթալու, կրնանք ըսել թէ մեր ամբ մը ազգին մէջ հազարներ կը վխտան այսպէս որք կը յաջողին շատ անգամ, կը խոյտառակուին վերջապէս: Հայրենիքի կամ ժողովրդի օգտին համար աշխատողն երկնչելու չէ բնառն է վրասէ, և փնտռելու չէ երբէք զանձնականին իւր շահ, այլ իւր շահին ու քսակին հետ իրիսկ կեանք նուիրելու է հասարակաց օգտին: Ժողովուրդն կը գնահատէ այսպիսեաց արժանիքն ու կը վարձատրէ զանոնք, երբեմն շուտ և երբեմն շատ ուշ, երբեմն մահէն առաջ և շատ անգամ մեռնելէն շատ վերջ: Եղած են արժանաւորներ ոյց արժանիքն ուշ է գնահատուած, ու ժողովուրդն անոնց գերեզմանն անգամ գտած չէ՝ դանոնք՝ ըստ արժանոյն՝ զարգարելու համար: Հասարակութեան օգուտին աշխատողներն առանց վարձքի մնացած շոտ և պարտ չի մնան անշուշտ, եթէ երբէք պատահած է այս աշխարհիս բնակիչներէն չի վարձատրուող արժանաւորներ, նոքա պիտի վարձատրուին սակայն վարձատրութեանց վարձատրողէն: Անոնք որ ընտրած են իրենց նպատակ ազգին ծառայել ու ընդհանուր օգտին համար մաշել և մեռնել, պէտք չէ յուսահատին: զի իրենց ապագայ մը պահուած կայ անշուշտ: Ընդհանուր օգտին համար մեռնելէ աւելի մեծ ինչ փառք կայ, ո՛չ ապաքէն Աստուածորդին իր կեանք ժողովուրդին համար սուտ, և ո՛չ ապաքէն Հարանց մեծ Հայրը իւր սիրելի զաւակին մահը թողարկեց սորվեցնելու համար մարդկութեան թէ ճշմարտութեան մեծագոյն դասն տալու ամենէ ընտիր միջոցը նոյն ճշմարտութեան համար զոհուիլն է միայն:

ՊԱՏ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ շաբաթ երկու տեղի ունեցաւ Հայրական Միութեան կանոնաւոր նիստն, ուր ներկայ էին 15 ի չափ անդամներ և 20 է աւելի հիւրեր:

Ատենական գործողութիւններէ ու քանի մը խնդիրներ կարգադրուելէ վերջ, նոյն երկու տեղի ատենաբանն՝ Պատ. Հայրական իրեմ հրաւիրուեցաւ խօսելու համար: Իւր նիւթն էր «Թէ ինչ ընել հարկ է Հայրական Միութեան հրահանգիչ ընելու և ժողովրդին օգտակար»: Արդայ ատենախօսն խիստ ընտիր կերպիւ ներկայացուց ժողովրդին շոտ մը միջոցներ որք ընդհանուր հաւանութեան արժանացան: Իւր թուած միջոցներուն մէջ ուշադրութեան ար-

ժանի էին հետեւեալներն: Փորձառու ատենախօսն կ'ապահովէր Միութեան յառաջադիմելն եթէ ընկերութիւնն ունենայ: 1. Զբաղմանց յանձնախումբ մը՝ անդործ հայերն գործի առաջնորդելու պաշտօնով: 2. Երեկոցեան դպրոց մը՝ ուսանելու փափաք ունեցողներուն ձրի կրթութիւն տալու նպատակաւ: 3. Այցեւոր յանձնախումբ մը՝ նորեկներն ու հիւանդներն այցելելու պաշտօնով: 4. Բժշկաց խումբ մը՝ անկարողներն յանուն ընկերութեան՝ դարմանելու: 5. Առաջնորդաց յանձնախումբ մը՝ նիստի եկող հիւրերն պատուելու, անոնց հետ տեսնուելու և պաշտօնով: Պատ. Հայրական ըսաւ նաև թէ Միութեան յառաջանալուն ու գործնալուն համար մի մեծ միջոց է «փոխադարձ օգնութեան» դրութիւնը (Միւշուկ), այսինքն անգամ մը հիւանդացած կամ օգնութեան կարօտ ժամանակին, իրաւունք ունենայ ընկերութեանն որոշեալ շարժումն մը ստանալ: Ատոնցմէ գաւ Պատ. Ատենախօսն չի մոռցաւ յիշել ՄԱՄՈՒԼԸ, որոյ մասին ըսաւ «երկար չեմ ուզեր խօսիլ զի փափուկ պարագայ մ'է այդ այժմ»: Հարկ է ըսել թէ Պատ. Հայրական իւր ըսածներն խիստ ընտիր կերպիւ բացատրեց ու յանձնաժողովներու բազմութիւնն կ'ախտեցնելու և ընկերութիւնն յառաջ տանելու պատճառ նկատեց: Ատենախօսութիւնն երեք քառորդի չափ տեւեց, բայց մեծագոյն սպաւորութիւն թողուց ունկնդրաց վրայ որք որոտագին ծափահարութեամբ իրենց գոհունակութիւնն յայտնեցին և յետոյ շնորհակալութեան առանձին քուէով իրենց համակրանքն ցոյց տուին ճարտար հրապարակախօսին:

Ատենախօսութիւնէ վերջ ուրիշ քանի մը նոր գործեր ալ երևան եկան որոցմէ ծնաւ Սուրհանդակն բանագրելու խնդիրը: Սա զբաղեցուց քիչ մը ժողովն և շատ երկար ու անհանգիստ վեճերու տեղի պիտի տար, եթէ ատենան փակելու ժամը հասած չը լինէր: Ձի մոտանք յիշել թէ Ընկերութիւնն իր նախորդ նիստին մէջ յանձնախումբ մը ընտրած էր Միութիւնն յառաջ մղելու և գործընկերութիւնն յառաջ մղելու խորհուրդ: Պատ. Հայրական մէկ անգամն է այդ Յանձնախումբին, և ատենախօսելէ առաջ, իր տեղեկագրին մէջ ծանուց թէ իրենց պաշտօն աւարտած չէ տակաւին, և վերջնական համարատուութիւնն տալ կը մնար ուրիշ անգամի:

Տիրա Միւստեան մեզ յանձնած է Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի շինութեան համար նպատակով ձրեկանի ազգայնաց ցուցակն որ պիտի հրատարակենք յաջորդ անգամ:

ՀԱՆՔ Ի ԿԻՒԻԿԻՍ

Արժանահատ աղբիւրէ կը տեղեկանամք թէ Հաճընցի հայեր (Իկիլիկոյ) հինգ այր և մի կին վեց ամէն ի վեր բանտարկուած կը մնան Հաճընցի բանտի մէջ և յունվար 2ին Ն. Տ. Ատանա փոխադրուած են. հայ կիներ իմամի մը տունն են յանձնել, իսկ միւսներն նորէն Ատանայի բանտն են գրել: Յանցանքին անտոյ է, ո՛չ քննութիւն է եղած և ո՛չ ինչ այլ լոկ կասկածանաց և պապական վարդապետի մը գրպայտուութեանց են ենթակայ: Հաճընց և 2է յիմարի մէջ ընդհանրապէս հա-

յեր ի վաղուց ունին միաբանա սիրաց, և կեղեցասիրաց և աղօթասիրաց անուամբ ընկերութիւններ և այս դժբախդք կը պատկանին եղեր այդ ընկերութեանց: Կ'երեւի վերջնոյն. և յիշեալ պապական վարդապետն կ'առավարութեան հաղորդեր է թէ՛ այդ աղօթքներ վրասակար են եղեր: Տեսնենք այս խնդիր ինչ գոյն կ'առնէ:

ԳԵՂԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ Մ. ՏԱՏՐԵԱՆ

Դեղարանիս հիմնական օրէնքն է մի միայն առաջին կարգի դեղ գործածել: Դեղագրերն ամենայն զգուշութեամբ կը պատրաստուին: Հայոց համար ընդհանուր գինէն յատուկ գեղջ կը լինի: 215 Երկրորդ Ավրելու, 137րդ փողոցի անկիւնը, Նիւ Եորք:

Ա. Զ. Գ.

Պատիւ ունինք ծանուցանել մեր ազգայնաց թէ Նիւ Եորք փոխադրուելէ վերջ անգղիերէն շատ մը տեսակ տուտեր գնած ենք մանր գործեր սպաւորելու համար, ինչպէս՝ նամակի գրուիներ, ընկալողիւրներ, պահարաններու գրուիներ, ծանուցումներ, անտրեր և այլն: Մեր գրներն համարմատորար շատ աժան են ու տըպագրութիւնն խիստ մաքուր: Մեր Հայրենակիցք կերպով մը քաջալերած կը լինին Ազատութիւնն եթէ իրենց անգղիերէն սպաւորութիւններն ինչպէս նաև Հայրեններն մեզ յանձնեն:

ԿԻՒԻԿԻՍՈՒՄ ՊԱՏԿԵՐԸ

Պատիւ ունինք ծանուցանել Հայ հասարակութեան թէ խմբագրութեան քով կը վաճառուի այժմ կիւիլուր Հայ աղջկան երկու տարեկ զիրքով հանուած ընտիր տրեանկարներն զիւրամատչելի գներով: Սա պատիւներնու տակ դրօշմուած կան կիւիլուրով անունը, տարիքն ու այլ ծանօթութիւններ անգլ. լեզուով, նոյնպէս ալ պատկերներն ետեի կողմն տըպագրեալ կայ Լոնտոնի «Տէյլի Նիւս» լրագրոյ 89 օգոս. 27 թուին մէջ հրատարակեալ մեծանուն Մարգարտիլին՝ Վ. Կլարոսթընի «Թըրքական սիւղթութիւնք ի Հայաստան» վերնագրով հանրածանօթ նամակէն կիւիլուրի վերաբերեալ քաղուած մը: Ամէն Հայ պէտք է որ ունենայ այս պատկերներէն, որոց հատը կարժէ 20 սենթ կանխիկ առանց թղթատարի ծախուց:

ԸՆԿԵՐ ՊԱՆԴԻՍԻՆ

Գրեց Հ. ԷԿԻՆԵԱՆ

1885 ի վեր Տ. Հ. Էկինեանի գրած բանաստեղծութեանց մի հաւաքածուն է այս, որ տեսար սուտեոր ըսկած է հրատարակուիլ հեղինակի ապարանին: Իւրաքանչիւր տեսար կը բովանդակէ ուրիշ երկեր: Ըստանալ փափաքողք զի մեզու են հեղինակի կամ «Ազատութիւն» խմբագրութեան հասցին, Թղթատարի ծախքը ձրի է: Գրեն է ամէն մի տարին 2 սենթ և կանխիկ:

ՀԱՅԵՐ ԱՆՅԵՐԻՔ

Շար. և վերջ

Ինչ օգուտ թէ մենք լինեք յաւիտեան
Ձեռքերն թնամեաց սրբ մեզ կ'ապառնան .
Ո՞վ չիտէր թէ չար խժդոժ այդ վատեր
Ձիտեն իրաւունք ,գուժ , լաւ արցունքներ .
Այդպէս չէ՞ Հայեր :

Սուրի դէմ հրացան , նիզակին վառօք ,
Քիւրտի գէնքերուն դէմ ուժի թնթանօթ ,
Յանուն մեր երկրի՝ առնենք և ի սէր
Կենարար փրկչին կուռնք անվերջեր ,
Եւ մեռնինք Հայեր :

Մեռնինք կամ յաղթենք , հերիք այս վիճակ ,
Հերիք գերութեան սեպուղի դրօշակ
Մածանին մեր վրայ , բերն նախատինք
Մեր անուան , քանդեն մեր սուրբ Հայրենիք :
Յաղթենք կամ մեռնինք :

Երկինք պիտ' օգնեն , մեզ լինին սատար ,
Եւ պիտ' տան Հայու բազկին այդ տկար ,
Որ պաշտպանէ զիւր դասն այն մեծագոյն ,
Իստ մը իրաւանց արդար սրբագոյն :
Ուխտենք արդ հանգոյն :

Ուխտենք հանգոյն մեր նախահարց կտրիճ ,
Նուիրել մեր կեանք , դրամ և գրիչ ,
Կուռիլ , դիմանալ ց'ընչ մեր վերջին ,
Փրկել Հայաստան խանձարուր քաջին ,
Յանուն Սուրբ Փրկչին :

Ես կ'ուխտեմ հոս տեղ ի սէր Հայրենեաց
Իմ կեանք , չունչ , արև որ տուաւ Սատուած
Քեզ նուիրել ո՞վ իմ Հայրենիք յոյս ,
Եւ գու լեր վկայ , Փրկիչդ իմ Յիսուս ,
Արև իմ հոգոյս :

Ես կ'ուխտեմ կենաց բոլոր իմ օրեր
Տալ քոյք , Հայրենիք , փրկութեան նուէր .
Եւ թող իմ քնար ջախջախ միշտ ածէ ,
Միշտ կրկնէ իմ ուխտ ողբայ և կոծէ .
Ի թրթիւ հեծէ :

\* \* \*

Եւ անշուշտ օր մը , գուցէ ես յայնժամ ,
Լինիմ այս կեանքս մեկնած տարածամ .
Պիտ' փչրին վայրագ թնամեաց գլխեր ,
Եւ մեր դաստակի ժանգոտ շղթայներ ,
Իմ հոգիս , Հայեր :

Եւ երբ Հայ դրօշ ծածանի մասեաց
Գագաթին վրայ , ողջունէ զխառուած ,
Յայնժամ իմ ոսկերք թող խայտան զուարթ
Անձանօթ շիրմի մ'ներքեւ ու անգարդ .
Անտերունջ անվարդ :

Թէ յօտար երկիր լինի իմ տապան ,
Անշուք ու անոք իմ ցուրտ գերեզման ,
Ի է չըլլան հոն տեղ Հայեր որ բերեն
Ինձ փունջ մը կամ ցօղ Հայրենի երկրէն ,
Իրախտ եղեմին :

Բայց Հայոց զեփուած մասեաց սարերու ,
Հպեալ դրօշին Հայոց , ծովերու
Վրայէ պիտի անցնի , պիտ' թուի ինձ մտ ,
Բերէ Հայրենի ցօղիկ մ'ինձ , Հայ հոս .
Հայրենի կարօտ :

Եւ սոխակն Հայոց պիտ' հասնի շիրմիս ,
Պիտ' երգէ հոն տեղ պանդուխտ նժգեհիս ,
Եւ անցորդք Հազարս ողբով պիտ' տան ,
Իսկ ես պիտ' թուիմ յերկրից Հայաստան
Իմ նախնեաց ոտան :

1889 Օգոս .

Հ. Է .

Ս. Մ. Հիմնադրող և Ընկ .



Փորձ մը միայն է բաւական ձեռք յուս
հարմար քեզու այս վաճառատան :

Արևելեան ճշմարտութիւն . 1 փակցող
կէս սողաբէ մինչև երկու տողար :

Ճարտնական Ձինական և Թրքական փաճառատան , 182 Կրանթ ըրթ . Պրուքիին
Արևելեան զանազան ապրանքներ , նոյնպէս ընտիր թրքական սուրճ և թէյ :

Վերջին Յեղափոխութիւնի Իրո՞ւմ-
էլի եւ Սերճո - Պոլիկարպի
ՊԱՏԵՐԱՉՄԸ
(Քարոզ զոր խօսեցաւ Տ. Գասպարեան
Հայկական Միութեան նիստին մէջ)

Շարունակում իւն
Այս արշաւանքին մէջ իրենց տա-
րած յաղթութիւններն և Սօֆիայի
մտենալին , նախ մեծ զարմանք
պատճառեց անբութեանց և մանա-
ւանդ ուրախութեան ցոյցեր մեծ էին
Պօլսոյ մէջ , ուր լրագրիչներն սկսած
էին ծաղրել զՊուլկարս , իբր թէ նո-
քա խողի ձագերու պէս ճիշեր ար-
ձակելով պիտի փախչէին Սերպիաց-
ւոց երեսին : Սակայն այս էր ճշմար-
տութիւնն թէ Պուլկարք այն հասկա-
ցողութիւնն ունենալով որ Սերպեր
իրենց համախոհ էին և մինչև անգամ
օգնելու միտում կար , բոլոր իրենց
ոյժը համախոհած էին ուրքից սահ-
մանագրելու , միայն փոքրիկ պահակ
խմբեր միւս սահմանագրութիւններն կը
հսկէին և հետևապէս անխորհրդի էր
անոնց դիմադրութիւն ընել , ուստի
ստիպուած էին կամ անձնատուր ըլ-
լալ և կամ խոհեմութեամբ ետ քաշ-
ուիլ : Այս էր պատճառն որ Սերպիա-
ցիք առանց դիմադրութիւն գտնելու
գրաւեցին Տրապիզոնի կիրճն որուն
բնական բարձրաբերց մարտկոցներն
Շիրքայի անցքերէն վար չէին մնար :
Երբ պուլկարներն այս անակնկալ
հարուածն ընդունեցին ապերախտ
Սերպիացիներէն անտանելի եղաւ ի-
րենց կատաղութիւնը , անոնց համար
ունեցած համակրութիւնն փոխուե-
ցաւ ծայրադեղ ատելութեան և դար-
ձուցին քայլերին Սերպիացւոց դէմ ,
Բուժիչի Պուլկարք անտարբեր չը
կեցան այս փոփոխման վրայ , իրենց
կողայրներ այժմ կը կարօտէին օգ-
նութեան և ուստի միացուցին իրենց
բանակներն Պուլկարացւոց խումբե-
րուն , Չիտան վրայ հասած էր , ձիւն
և սառ բոլոր լեռներն ու դաշտերն
ծածկած էին . սակայն այն դժուար-
ութիւնը չը վհատեցուցին Պուլ-
կարներն և երեք չորս օր անընդ-
յատ յառաջ երթալով սկսան Սօֆիա հաս-
նիլ , այն ատեն երբ Սերպերն ալ
Սիրիւնցայ կոչուած կիրճերուն մա-
տեցած էին , որ մայրաքաղաքին 4
ժամու չափ հեռի է . Աղեքսանդր իշ-
խանն ալ հասաւ Սօֆիա : Համայն
ժողովուրդ ջերմ ընդունելութիւն մը
տուին զիշերն իւր պաշտան երթա-
լով : Նա դուրս ելլելով հետեւալ
խօսքերն ըսաւ հոն խոնձ և յուզ-
ուած ամբոյսին : « Պուլկար ազգին
զաւակներն և իմ սիրելի ժողովուր-
դս . մեր բարեկամ ու եղբայր կար-
ծած դրացինիս , ապերախտ Սերպերն
ահա պատերազմ բացած են մեզ հետ
և կուզեն աւերակ ընել ձեր Հայրե-
նիք , ձեզ ուրիշ բան չի մնար ընել ,
այլ ձեր սիրելի կիրճերուն , ձեր զա-
ւակներուն և ձեր տան համար թա-
փել ձեր արեան վերջին կաթիլն :
Մ'ն ուրեմն , ձեր նշանաբանն թող ըլ-
լայ . յառաջ , յառաջ » : Այս կարճ
ատենախօսութիւն իւր մէջ կը պա-
րունակէր ամենայն ինչ , Պուլկար
զօրաց վաշտեր առանց մայրաքաղա-
քին մէջ հանգչելու՝ վազեցին յառաջ :
Այս ժամանակ էր որ տեսայ Պուլկա-
րաց դէպի ճակատամարտ վազելու
ըրած փոյթն . սոքա մերկ ձիերու
վրայ երեք չորս զօրք հեծած կ'աճա-
պարէին դէպի ի դաշտ քաղութեան :
Թէպէտ կուռններն փոքր իշխանու-
թիւններ էին , սակայն նոյ . 19 էն
մինչև 24 տեղի ունեցած պատերազմ-
ներն շատ սոսկալի ու արիւնառչտ
էին , և կրնային լաւ բաղդատիլ
պատմութեանց մեզ հազարած մեծ
ու նշանաւոր կռիւներու հետ : Սեր-
պիացիք 50,000 ի չափ մարդիկ էին
երեք հրամանատարներու տակ , որք
են , Միլան թագաւորն և ժեներալք

Հարվաթովիչ ու Ալեքանին . իսկ Պուլ-
կարաց թիւն հետզհետէ կ'աւելնար
և վերջապէս 60,000ը անցաւ , այնպէս
որ Սիրիւնցայի և չըջալայ բուրնե-
րուն վրայ պատերազմներու թիւն
100,000 ի կը հասնէր :

Նոյեմբերի 24րդ օրն էր , թըն-
թանդաճգութեանց սրտաման ար-
ձագանքն Սօֆիայի միջնալստն կը
թնդացուէր , կարծես թէ երկիրն
երկրաշարժէ կը սարսէր : . աղաքին
մէջ յոյժ մեծ ազմուկ և շփոթութիւն
տիրած էր . ուրիշ տէրութեանց հը-
պատակներ սատ անդ դէպի իրենց
դեսպանատունները կը վազէին :

Մասնաւոր իրարանցում մը կը
տեսնուէր Հրէայ ժողովուրդին մէջ ,
որոնք իրենց սովորական վախիտ
բնաւորութեամբ սկսած էին գետնա-
յարկերու մէջ փակել թանկագին ինչ-
քերնին :

Կրնաք երևակայել թէ խեղճ
Գասպարեան ինչ վիճակի մէջ էր : Սա
լի ճշմարտութիւնն մ'էր որ ձեր ա-
տենախօսան քանիցս աշխատեցաւ քա-
ղաքապահ զօրք գրուել , սակայն իւր
խնդիրն մերժուեցաւ , առարկուելով
թէ ես ուրիշ տէրութեան հպատակ
էի : Երկրորդ ջանք մը ըրի երթալ
պատերազմի դաշտն ու պատահած-
ներն գծադրել , ստոր համար ալ
հրաման չտուին . բայց երրորդ ան-
գամ յաջողեցայ մտնել «կարմիր խաչ»
կոչուած բնիկութեան ծառայու-
թեան մէջ , ձրիարար հիւանդներն
դարմանելու :

Ճակատամարտն անորոշ կ'երևէր
մինչև կէսօրին . եթէ Սերպերն Սը-
լիւնցայէն ալ անցնէին առանց որ
և է զօրաւոր դիմադրութեան՝ պիտի
կարենային գրաւել մայրաքաղաքն :
Դիմադրելու համար եղած պատրաս-
տութիւններ շատ տկար էին . քաղա-
քէն մէկ մընի չափ հեռու վազընդ-
փոյթ հոգէ մարտկոցներ կը շինէին ,
տակից ցոյց մ'էր որ պուլկարք մը-
տադրի էին իրենց վերջին ճիգն թա-
փել և առանց կռիւի ձեռք չտալ
մայրաքաղաքն : Այն օրն պահ մը
բարձրատիճան ախուր մը մէջ զբո-
նուեցայ որ կը բազկանար Ռուս իշ-
խանէ մը , Կրնաք Հեղթօթի և Պուլ-
կարից երկաթուղեաց անօրէն Սըր-
ձորօրիէ ևն . սոքա կըլէին թէ Պուլ-
կարք մեծ անխոհեմութիւն պիտի
ընեն եթէ դիմադրեն , քանզի յայտ-
նի է որ երբ զօրքերն պատերազմելով
քաղաք մը կը գրաւեն , շատ միտաներ
յառաջ կուգան , պահ մը յաղթող
զօրքերուն թայլ կը արտու իրենց կիր-
քերն հագեցնելու , աւարաութիւն-
ներ ընելու ևն . իսկ եթէ կանո-
նաւոր կերպով անձնատուր լինին ,
ասոնք տեղի չեն ունենար :

Այս շփոթութեանց մէջ ի հարկէ
ես ալ անտարբեր չիլ կրնար կենալ
և որովհետև Սօֆիայի մէջ Ամերիկ-
եան դեսպանատունն չ'կար և այս-
պիսի պարագաներու մէջ Անգղիոյ
դեսպանն կը բարեհաճէր խնամք
տանիլ , որոչեցի որ անոր գիմեմ ,
հանդիպեցայ իրեն ճիշդ այն պահուն
որ դեսպանատունն դուրս կելլէր :
« Իրով ընդունեց զիս և խոստացաւ
հոգ տանիլ եթէ հարկը պահանջէր ,
բայց ըսաւ «ոյժմ հեռագիր մը ստա-
ցայ պատերազմի դաշտէն որ տեղե-
կութիւն կուտայ թէ Սերպիացւոց
բանակին ձախ բաժանումն մեծ կո-
տորածով յետս մղուած է և քանի
որ հետզհետէ օգնութիւն կը հասնին ,
կարծեմ ալ վախնալու բան մը չու-
նինք » : Այս ուրախաւիթ լուրն երբ
ստացայ այսպիսի ստոյգ ազդերէ մը
եթէ վախ մ'ալ կար մէջս բողբոջիլ
փարատեցաւ , վախ մը որ չէ թէ մի-
այն ես ինքս կը մտածէի այլ քոյրս
և իւր գաւակներն , հետևաբար դացի
տուն բերկրաւիթ լուրն հազորդելու :
( Մնացեալն գալ անգամ )

